

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2016:B3

Aseas stugby på Södra Björnöen

Historik och inventering

Södra Björnöen 1:1
Västerås socken
Västmanlands län

Anders Frid
Sara Bäckman

**Aseas
stugby
på
Södra
Björnön**

Historik och inventering

Södra Björnön 1:1
Västerås socken
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM 160078

Anders Frid

VÄSTMANLANDS LÄNS MUSEUM
Kulturmiljö rapport B
2016:B3

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlgatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2016

Omslagsfoto: Anders Frid, april 2016. Vlm_kmvAF-701.

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Anders Frid, Västmanlands läns museum.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-87828-21-8

– en del av Landstinget Västmanland

1. Inledning

Västmanlands läns museum har på uppdrag av Västerås stad genomfört en byggnadsinventering av Aseas stugby på Södra Björnön inför förestående rivning av området. Arbetet omfattar en översiktlig byggnadsinventering, fotodokumentation, arkiv- och litteraturstudier samt karaktärisering och en historisk genomgång om fenomenet med företagsägda stugbyar. Inventeringen genomfördes i april och maj 2016 av byggnadsantikvarierna Anders Frid och Sara Bäckman. Merparten av stugorna revs under sommaren 2016. Tre flyttades till Vallby. Ett antal nya stugor från 2000-talet flyttades till en annan campingplats. Rapporten sammanställdes av Anders Frid i oktober 2016.

Bakgrund och syfte

Västerås stad köpte in Södra Björnönen från ABB, före detta Asea, 2016, för att utveckla friluftslivet över hela Björnönen. Köpet var också en förutsättning för att en gång- och cykelbro över till Gäddeholm på fastlandet ska bli av. I samband med köpet beslutade om att Aseas stugby från 1940-talet skulle rivas. Det beslutades samtidigt att området skulle dokumenteras innan det försvann, eftersom området varit en levande del av många västeråsares liv.

Metod

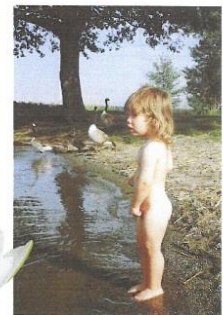
Rapporten inleds med en vidare utblick, som behandlar den framväxande friluftsrörelsen kopplat till den lagstadgade tvåveckorssemestern som infördes på 1930-talet. Därefter följer en historisk tillbakablick på tillkomsten av stugbyn på Södra Björnönen, hur ASEA resonerade och hur stugbyns bebyggelse växte fram.

Därefter följer en beskrivning och karaktärisering av området som det såg ut i maj 2016, innan rivningen. Slutligen följer en kortare diskussion om stugbyn som barn av sin tid.

Södra Björnönen i Västerås

Sommarparadiset med djur och natur in på stugknuten

2. Friluftsliv som folkhemsrörelse

Under tiden innan sekelskiftet 1900 var det främst aristokratin och de mer bemedlade klasserna i samhället som hade tidavsatt för fria aktiviteter. Under slutet av 1800-talet pågick en hetsig diskussion om arbetarklassens levnadsvillkor och arbetsmiljö. Det utkom politiska skrifter som bejakade lättja och menade att det kunde användas som ett vapen mot överheten och det kapitalistiska samhället. I början av 1900-talet krävde arbetarrörelsen en reglerad arbetstid. Man menade att dygnet skulle bestå av mer än bara arbete och vila.

Lek på Björnön 1952. Bild från Västmanlands läns museum arkiv.

Parollen ”åtta timmars arbete, åtta timmars frihet, åtta timmars hvila” spreds under första majdemonstrationerna i slutet av 1800-talet. De åtta timmarna av frihet skulle inte ägnas åt lättja, utan åt umgänge med vänner och familj. Dessutom ansågs det viktigt att vara politiskt aktiv och att utbilda sig. Möjlighet till fritid var långt in på 1900-talet en fråga om klass och social status. Ju mer det moderna samhällets välfärdsprogram utvecklades, ju mer demokratiserades också fritiden.¹ På 1930-talet ökade antal människor som fick möjlighet till fritid, mycket tack

¹ Hjelm 2000, s 7f

vare den lagstadgade semestern som infördes 1938. Semesterlagen gav arbetstagarna rätt till två veckors betald ledighet per år.² Den organiserade fritiden, som på många sätt ansågs vara kontrollerande påtryckningar från stat och myndigheter, hade som syfte att utveckla arbetarna och därmed produktionen.³ Vid sidan av detta fanns mer inofficiella mötesplatser och aktiviteter.⁴

En annan viktig faktor som gynnade friluftsliv var allemansrätten, som visserligen definierades först på 1940-talet, men som i princip anses vara i bruk från runt år 1900. Detta främjades också av Svenska Turistföreningen och böcker som *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*.⁵

Det fanns i början på 1900-talet en uppfattning om att svensken hade ett alldeles speciellt förhållande till naturen. Det formade nationen och förde svenskarna samman. Naturen ansåg också ha en fostrande roll för barn i en föränderlig tid präglad av industrialisering och urbanisering. Scoutrörelsen är del av denna uppfostringstradition, som också syftade till låta barnen njuta av sol, bad och frisk luft för hälsans skull.⁶ En annan förening var Förbundet för fysisk fostran, där hälsopropagandan var botemedlet mot ”den ökade nervositeten, den minskade lifslusten, den försämrade vigören, orsakad af våra dagars myckna tanke- och innearbete.”⁷

Förbundet för fysisk fostran fick stor betydelse för framväxten av stugbyar och liknande. Förbundet beskrev friluftsstugor för första gången 1914 i sin tidskrift *Fysisk fostran*, bidrog med råd och upplysningar samt även arkitekturritningar. Sportstugefenomenet spred sig under 1900-talets första decennier, och kan till viss del ses som en motreaktion mot det traditionella aristokratiska sommarnöjet med punschveranda. I och med sportstugans framväxt så spreds vanan att lämna staden och resa till landet på fritiden från överklass till medel- och arbetarklass.⁸

Sigfrid Edström, Aseas legendariske vd mellan 1903 och 1933, hade stort idrottengagemang. Han slog svenskt rekord på den ovanliga distansen 150 meter 1891.⁹ När den aktiva karriären var över så verkade han som svensk överledare under OS i London 1908 och vice ordförande i den svenska organisationskommittén inför OS i Stockholm 1912.¹⁰ Edström var senare medlem i Internationella Olympiska Kommittén (IOK) mellan 1920 och 1952. Han bidrog också starkt till skapandet av det svenska Riksidrottsförbundet. Idrotten var ständigt närvarande i Edströms liv, och han kom att organisera och samordna den svenska idrottsrörelsen. Detta gällde även Aseas arbetare. Edström älskade idrotten, och ville att alla skulle ha möjlighet att utöva den.¹¹ Det är i detta skenet som Aseas olika fritidsanläggningar

² Hjelm 2000, s 15

³ Iwanowski, S & Værnéus, A 2005, s 6

⁴ Avsnittet är en omarbetad del av rapporten *BK Piren – byggnadsminnesutredning*, författad av Fredrik Ehlton och Helena Arnell, Västmanlands läns museum. DNR: VLM130092.

⁵ Eskilsson, Lena; *Friluftsliv* i Signums svenska kulturhistoria – Det moderna genombrottet, Lettland 2008, sid 366-367.

⁶ Ibid, sid 380-381.

⁷ Utdrag ur *Boken om friluftsliv från 1910* i Eskilsson, Lena; *Friluftsliv* i Signums svenska kulturhistoria – Det moderna genombrottet, Lettland 2008, sid 382.

⁸ Ibid, sid 383-384.

⁹ Lif, Anders; *Direktörernas direktör*, Stockholm 2015, sid 101.

¹⁰ Ibid, sid 142-143.

¹¹ Ibid, sid 101-102.

kom till. Edström satt som styrelseordförande vid de möten som fastställde utformningen av stugbyn på Södra Björnön.

3. Stugbyns tillkomst och framväxt

Bakgrund

Asea blev bofast i Västerås 1891, och snart krävdes ett socialt program för att lösa bostäder för den ökande personalen. Redan 1897 började företaget uppföra bostäder för sina anställda. Detta fortsatte i större skala på 1900-talet. Ett av de mesta kända bostadsområdena kallas Asea-staden och återfinns i stadsdelen Gideonsberg i Västerås.

Förutom bostadsbyggandet så byggdes också olika semesterhem. I Svärdsklöva två mil öster om Nyköping, precis intill Östersjön, byggdes 17 mindre villor för tjänstemän att hyra. 1939 avsattes 750 000 kronor till en fond för fysisk fostran. En del av summan användes till att skapa en barnkoloni för Asea-anställdas barn. 112 barn kunde tas emot i Bokenäs på västkusten i tre perioder under sommaren. Varje period varade fem veckor. I Kärrgruvan i Norberg byggdes också ett vilohem för äldre.¹²

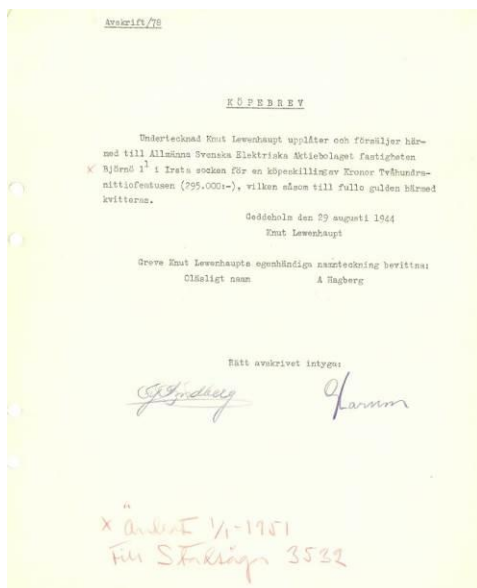
Mycket av detta skedde på 1930-talet, när Asea upplevde en framgångsperiod. Ur detta föddes också idéen om en stugby för anställda vid huvudfabriken i Västerås.

Stiftelsen Södra Björnön kommer till

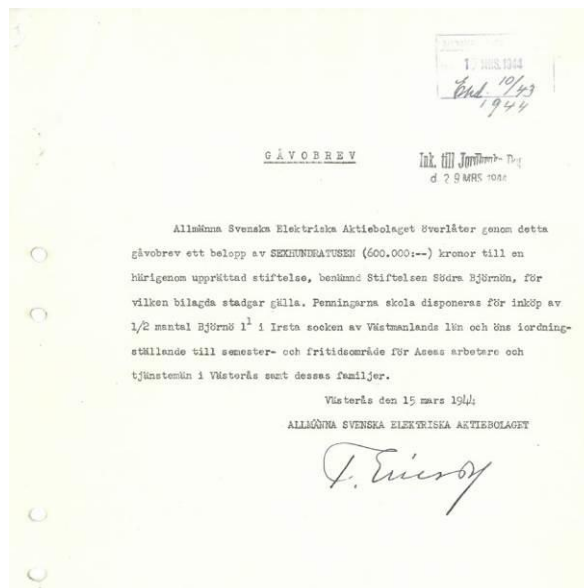
Stiftelsen Södra Björnön bildades i mars 1944, och fick i samband med detta ett gåvobrev på 600 000 kronor från Asea. Av dessa användes 295 000 till att köpa in området på Södra Björnön från Knut Lewenhaupt, ägare av Gäddeholms herrgård. Köpebrevet underskrevs i augusti 1944

Aseas vd Thorsten Ericson genomförde köpet och utformade till stor del hur stiftelsen skulle förvaltas och hur driften på Södra Björnön skulle se ut.

¹² *Socialt inom Asea*, broschyr från Asea, Västerås 1950, Västmanlands läns museums arkiv.

Köpebrevet för Södra Björnön.

Gåvobrevet, signerat av vd:n Thorsten Ericson.¹³

Nämnden bestämmer stugtyper

Stiftelsens styrelse bestod enligt stadgarna av fem ledamöter, varav ordföranden och två andra ledamöter utsågs av Aseas styrelse. Under styrelsen inrättades en nämnd, som skulle utföra det som beslutats i styrelsen. Totalt bestod nämnden av åtta personer, varav sju var representanter för arbetarna och utsågs av sina olika klubbstyrelser. I nämnden återfanns personer från bland annat Mimerverkstaden, Gjuteriet och Isolationsfabriken. Tjänstemännen representerades av ett ombud. Stiftelsens första ordförande hette Oscar Hellman och var överingenjör.

Ett av nämndens första ärenden var att bestämma vilken typ av stugor som skulle finnas på området. Ledamöterna gjorde två studieresor till Bofors semesteranläggning på Storön¹⁴ i Väneren i maj och juli 1944. Följden blev att man enades kring två stugtyper. Den första var 4,6 x 3,4 meter invändigt, ett rum med kokvrå och två våningsängar. Denna hade inbyggd veranda. Den andra stugtypen var 3,3 x 2,6 meter invändigt och försedd med täckt veranda, ett rum och en dubbelsäng. Tanken vara att de större stugorna skulle hyras ut till större barnfamiljer, medan de mindre var avsedda för två personer eller möjligen två vuxna och ett barn.

Därefter bestämdes att 50 stycken stora och 20 stycken små stugor skulle köpas in. Arkitektfirman G Birch-Lindgrens i Stockholm bistod vid inköpet. AB Skandiahus i Västervik levererade stugorna, som kostade 830 kronor respektive 630 kronor styck. Ritningarna till stugorna utfördes av arkitekten Rosenwold från Stockholm.¹⁵

Efter inköpen av stugor och etableringen på Södra Björnön så hade nämnden till uppgift att fördela stugorna rättvist bland de sökande, bland annat med hänsyn till om de sökanden hade

¹³ Både köpebrevet och gåvobrevet från ABB:s personalstiftelses arkiv.

¹⁴ Bofors stugby finns kvar än idag, och byggnaderna har en snarlik utformning som Aseas, med infälld veranda, sadeltak och locklistpanel. Skillnaden är att Bofors stugor har ingången på gaveln.

¹⁵ Förmodligen rör det sig om den danske arkitekten Aage Rosenwold, som bland annat arbetade tillsammans med Ralph Erskine.

ett stort antal barn. Nämnden hade också till uppgift att sköta centralköket, varifrån de boende i stugbyn kunde köpa färdiglagad mat till självkostnadspris. Centralköket byggdes intill gångvägen ner mot badet, centralt på området. Nämnden var också ansvariga för att upprätta ordningsföreskrifter.

8. Hundar som medföres till Björnöen måste ovillkorligen hållas kopplade.
9. Matvaror, specier och mjölk tillhandahållas i Stiftelsens affär till gängse priser.
10. Centralköket
De gäster, som önska erhålla mat genom centralköket, skola anmäla detta minst en vecka i förväg. Vi anmoda Eder i så fall ifylla beställningsblankett och inlämna den till Björnöenämndens exp. Stora gatan 13, 3 tr. eller till exp. Södra Björnöen. Centralköket tillhandahåller lunch och middag till självkostnadspris. Maten avhämtas i mathämtare, som återlämnas för diskning snarast efter måltiden. Betalningen för maten erlægges i förskott samtidigt med stughyran. Porslin och annan utrustning finnes i stugerna.

Utdrag ur ordningsreglerna för Södra Björnöns stugby, framtagna av nämnden för Stiftelsen Södra Björnöen. Bild från ABB:s personalstiftelses arkiv.

Färdiglagad mat avhämtas i centralköket. Stillbild från Aseas journalfilm Vid Sidan Av Jobbet från 1950-talet. Västmanlands läns museum.

Större stugor tillkommer

Halvvägs in på 1950-talet, närmare bestämt 1956, tillkom fem större stugor att lägga till den 70 som redan fanns. Nu tillkom också vattentoilet. 1964 flyttades baracker från Hammarby i västra Västerås ut till Björnöen för att tjäna som personalbostäder. Barackerna hade tidigare använts av arbetskraftsinvandrade italienare. Barackerna placerades på en höjd bakom centralköket.

Semestertider vid ASEA

1946	6 juli t o m	20 juli
1947	5 " "	19 "
1948	3 " "	17 "
1949	9 " "	23 "
1950	15 " "	29 "
1951	7 " "	21 "
1952	17 " "	2 aug
1953	4 " "	25 juli
1954	3 " "	24 "
1955	2 " "	23 "
1956	7 " "	28 "

Lista över Aseas semestertider mellan 1946-1956. 1951 lagstiftades om tre veckors semester, vilket märks från och med 1953 års semestertider. Bild från ABB:s personalstiftelses arkiv.

Familjesamling framför en fyrbäddsstuga. Bild från läns museets arkiv.

Fram till början på 1980-talet fanns alla 75 stugor till uthyrning. Men de tjugo små stugorna, på endast tio kvadratmeter, var svåra att få uthyrda. I en nyhetsartikel från 1981¹⁶ menade Tore Gunnarsson, ordförande i Björnönämnden och ledamot i stiftelsen, att det var dålig ekonomi att ha kvar de små stugorna. Därför såldes tio stycken av till privatpersoner. Utöver detta så revs förmodligen nio. En stuga fanns kvar vid inventeringen i maj 2016. Den användes då som förråd.

¹⁶ Västmanlands läns tidning, 1981-06-19.

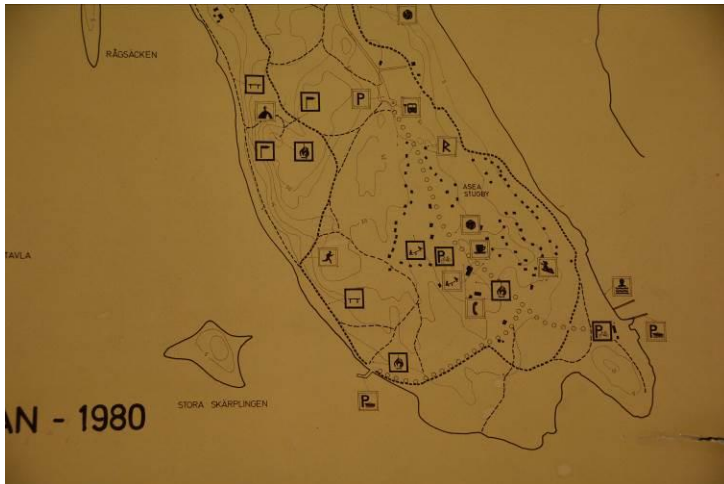
Den enda kvarvarande tvåbäddsstugan i maj 2016. Observera att den är påbyggd med ett förråd. Bild: Vlm_kmvAF-790.

Fram till 1980 var efterfrågan stor på att hyra stuga på Björnön. Väntelistan var lång. När så denna sjönk hyrdes ett par stugor ut hela säsongen, med start 1985. Säsongsuthyrningen ökade efterhand, och på 2000-talet var 30 stugor uthyrda säsongsvis, medan 25 hyrdes ut veckovis. Festlokalen, som hänger ihop med centralköket hyrdes ut till bröllop och andra festligheter.

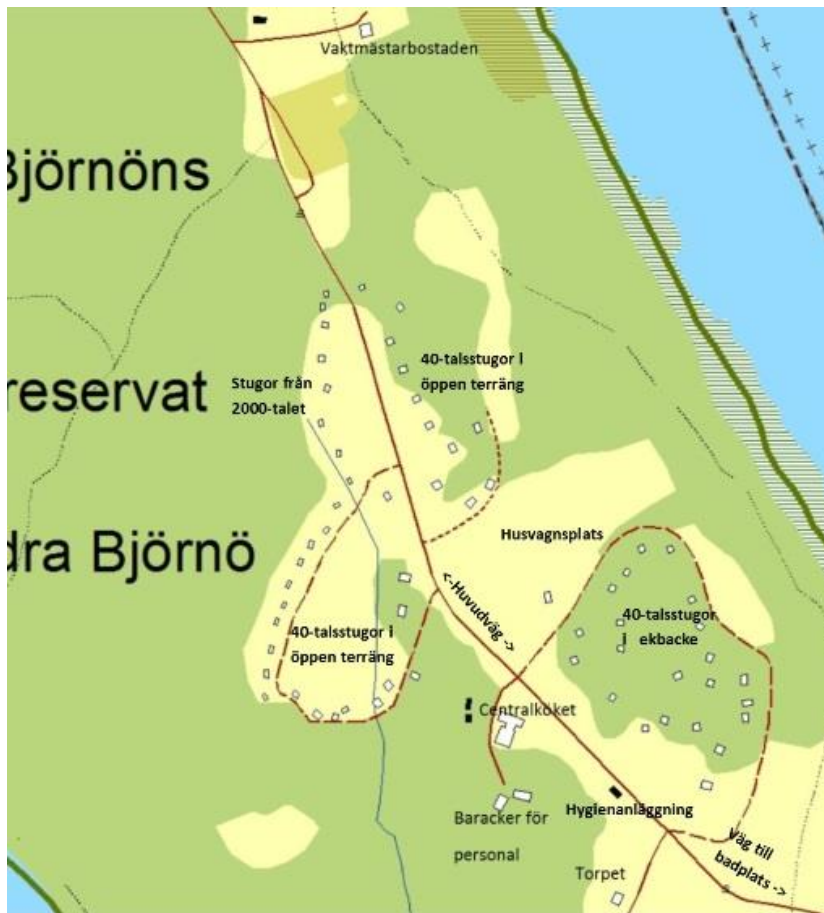
På 2000-talet tillkom ett antal nya stugor i området nordvästra del, väster om gångvägen in i området. Dessa flyttades till en annan campingplats i samband med rivningen i september 2016.

Den ekonomiska kartan från 1961 visar stugbyns utbredning. De enkla tvåbäddsstugorna, som i princip försvann på 1980-talet, är markerade med ett rött streck.

Stugbyn på en dispositionsplan från 1980. Kartan visar vilket centrum för friluftaktivitet som Björnön utvecklats till.

Stugbyn inzoomad på fastighetskartan från 2004.

4. Karaktärisering och beskrivning av området

Stugbyn på Södra Björnön nåddes via Björnövägen norrifrån. Vägen var avspärrad med en bom strax efter vaktmästarbostaden. Stugorna i norra delen av området var placerade i

skogsbrynet, med öppna gräsytor och gångvägar framför stugorna. I norra delen återfanns såväl nya stugor från 2000-talet, som originalstugor från 1940-talet.

Nyare stugor från 2000-talet, placerade i skogsbrynet. Bild: Vlm_kmvSB-4779.

Sydost om detta område och öster om huvudvägen fanns en öppen uppställningsplats för husvagnar. Denna nåddes genom att man passerade fotbollsplanen.

Fotbollsplanen. Vägen till vänster ledde till husvagnscampingen. Till höger skymtar huvudvägen söderut. Bild: Vlm_kmvAF-660.

Huvudbyggnaden, centralköket med tillhörande matsal och festlokal, återfanns längre söderut längs huvudvägen. Bakom denna låg personalens baracker.

Centralanläggningen, som bär tydliga spår av en renovering i samband med Aseas 100-årsjubileum 1983. Det närmsta fönstret tjänade som matlucka under stugbyns glansdagar på 1950-talet. Bild: Vlm_kmvAF-829.

Festlokalen i centralanläggningen. Bild: Vlm_kmvAF-768.

I höjd med centralanläggningen österut låg ett större antal stugor från 1940-talet utplacerade mitt i ekbacken. Dessa har den typiska utformningen för Aseas stugby på Björnön; Asymmetrisk

planlösning med inbyggd veranda, sadeltak täckt av papp eller plåt, parfönster med tillhörande fönsterluckor och fasad täckt av stående locklistpanel. Husen vilade allt som oftast endast på grovhuggna hörnstenar och var röda eller brunmålade.

I ekbacken följer stugornas placering naturen. Bild: Vlm_kmvAF-701.

En typisk ASEA-stuga, stuga nummer 33, placerad mitt i ekbacken. Bild: Vlm_kmvAF-688.

En typisk interiör i stuga 33. Stugan rymmer två våningssängar, ett mindre rum med bord och en köksvrå. Observera Asea-filten i underslaffen. Bild: Vlm_kmvAF-735.

Ett exempel på en av de större stugorna, som tillkom 1956. Dessa hade vattentoalett och större gemensamhetsutrymmen. Bild: Vlm_kmvAF-686.

INVENTARIEFÖRTECKNING			
Stuga 1 - 50			
Antal	Slagbeteckning	Antal	
4	madrasser	6	dricksglas
4	madrassydd	6	matknivar, rostfrin
3	filter	5	matkedlar, rostfrin
6	kuddar	5	des ertgafflar rostfrin
		6	des ertskedar, rostfrin
1	höblar	5	kaffskedar, rostfrin
4	tröggränsbord	1	frysboxar, rostfrin
1	bord	1	kastrull med lock alum. 1,5 l
2	stolar	1	skåfrida
2	stolar	1	kaffepanna alum. 1,5 l
2	vilstolar	1	mjölkflaska alum. 3,5 l
1	fröpsage	1	stekpanna järn
1	vuggspjäl	1	vattenhink m. lock, rostfr.
		1	slaktink med lock galv.
		1	skopa, rostfr.
2	textilier	1	handfat, smalj.
	luffar gardiner	1	ställvis
1	källgardin	1	tvillfat, rostfr.
1	vänduk	1	diskbejla galv.
4	sängöverkast	1	matkårl smalj.
		4	klädskåp
	Stämmaterial	1	dubbel elslatta och elarmatur
1	soffborste	1	element el.
1	bombyttel	1
1	madrassborste	1
1	plattkopp	1
1	penselborste	1
1	diaviala	1
1	skurtrasa	1
1	disktrasa	1
	Huggsida	1
1	trälåda	1
1	kottskruv	1
1	kottstall	1
2	karottbisker	1
1	skåfat	1
2	karottar, porcelin	1
1	karott rostfrin	1
1	lora, rostfrin	1
1	bringare porcelin	1
1	grådamma, porcelin	1
1	sockerströ, porcelin	1
6	tallrikar, glas	1
6	tallrikar, djupa	1
6	assätter	1
6	kaffekoppar med fat	1

Inventarieförteckning som återfanns i stuga 1-50, det vill säga de stugor som hade fyra bäddar. Bild från ABB:s personalstiftelses arkiv.

En Asea-stuga flyttas till Vallby friluftsmuseum i september 2016. Bild: Jonas Lindblom, Vallby friluftsmuseum.

5. Diskussion

Aseas stugby på Södra Björnön är ett väldigt tydligt barn det tidiga 1900-talets vurm för natur och friskvård. En tid då svensken skulle tillbaka ut i naturen, lämna den industrialiserade staden och åter bli en frisk och sund människa genom olika friluftaktiviteter. Den lagstadgade semestern tillkom 1938 som en följd av detta. Aseas vd Sigfrid Edström älskade idrott och friskvård, och såg till att organisera den för sina anställda.

Svenska företag tog allmänt en aktiv del i att ”fostra” sina anställda genom friluftaktiviteter och semesteranläggningar. Aseas stugby skapades till exempel med inspiration från Bofors anläggning på Storön i Väneren. Stugbyn anlades mitt i naturen, med stora ekar bokstavligt talat runt knuten.

Det fanns en tydlig toppstyrning genom Björnöstiftelsens styrelse, men nämnden som utförde de praktiska sysslorna på plats bestod till stor del av arbetarnas representanter. På så sätt tycks stugbyn på Södra Björnön ha fungerat relativt demokratiskt. Den var dessutom väldigt populär hos Aseas anställda, fram tills svenskens semestervanor ändrades under andra delen av 1900-talet.

När det gäller klassfrågan så fanns från början en tydlig hierarki mellan Aseas olika anställda. Medan Aseas tjänstemän kunde hyra in sig i villor så fick arbetarna nöja sig med enkla trästugor. Det ska samtidigt sägas att Aseas var tidigt ute med sociala program för sina anställda.

1944 var en stugby något av det mest moderna som kunde tänkas. 2016 upplevs stugorna på Björnön som väldigt spartanska jämfört med andra semesteralternativ med alla bekvämligheter. Stugorna liknar mer thailändska bungalows, där de skymtar bland de stora ekarna. Samtidigt är de en påminnelse om svunnen tid, då både arbetet och semestern sköttes genom företaget och resan in till staden inte var längre än en cykeltur bort.

Försommar på Björnöen. Vaktmästare Jansson, som bodde i vaktmästarbostaden i många år, till höger. Bild från Västmanlands läns museums arkiv.

Litteratur och källor

1. ABB:s personalstiftelses arkiv, kontaktperson Mona Börjesson.
2. Eskilsson, Lena; *Friluftsliv i Signums svenska kulturhistoria – Det moderna genombrottet*, Lettland 2008.
3. Arnell, Helena och Ehlton, Fredrik: *BK Piren – byggnadsminnesutredning*, Västmanlands läns museum. DNR: VLM130092.
4. Iwanowski, S & Værnéus, A 2005. *Båtliv – Bilder från 1910-tal till 1960-tal*, Värnamo 2009.
5. Nordström, H. Fritiden. I *Folklig kultur*. Samverkande bildningsförbunden. Stockholm 1936.
6. Hjelm, J. 2000. *Efter arbetet - Studier av svensk fritid*. Studentlitteratur. Lund 2000.
7. Lif, Anders; *Direktörernas direktör*, Stockholm 2015.
8. Västmanlands läns tidning, 1981-06-19.
9. *Socialt inom Asea*, broschyr från Asea, Västerås 1950, Västmanlands läns museums arkiv.

Administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	VLM 160078
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Södra Björnön 1:1
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanland
<i>Socken:</i>	Västerås
<i>Kommun:</i>	Västerås
<i>Ägare-beställare:</i>	Västerås stad
<i>Antikvarisk medverkan:</i>	Västmanlands läns museum Anders Frid Karlgatan 2 722 14 VÄSTERÅS Tele: 021-39 32 22

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-87828-21-8